

Aron Lund

Vapenvilan en prövning för banden mellan Syriens stora islamistgrupper

Översatt från *Syria Deeply*, 9 mars 2016¹

Foto från Nusrafrontens twitter-sida som visar kämpar som ber efter att islamiska fraktioner, inklusive Nusrafronten, erövrat staden Jisr al-Shughour från syriska regeringsstyrkor 2015

Den av USA och Ryssland framförhandlade vapenvilan förblir ytterst omstridd på rebell-sidan. Hårdföra jihadister har fördömt fredsprocessen, medan mer pragmatiska islamister ställt sig bakom den. Och jihadisternas angrepp på demonstranter i det av rebellsidan hållna Idlib utgör ett test för alliansen mellan två av de starkaste grupperna inom upproret

För upprorsrörelsen är förhållandet mellan de två största islamistiska grupperna en livsavgörande fråga. Två större salafistiska grupper, Nusrafronten och Ahrar al-Sham, har herravälde över upproret i Idlibregionen och spelar även en viktig roll i Hama- och Alepporegionen. Även om dessa båda grupper är nära allierade på slagfältet och ofta gått hand i hand politiskt finns viktiga skillnader mellan dem. Nusrafronten, som står på listan över terroristorganisationer, är uttalat salafist-jihadistisk, många av dess ledare är utlänningar och gruppen har uttalat sin lojalitet gentemot den internationella al-Qaida-rörelsen. Ahrar al-Sham, som också har som mål att upprätta en sunnitisk teokrati i Syrien, men är en helt inhemsk syrisk grupp, tar avstånd från attacker utomlands och söker internationellt stöd. Den står särskilt nära Turkiet och Qatar.

Den rysk-amerikanska överenskommelsen den 22 februari, som ledde till partiell vapenvila i Syrien den 27 februari, utgör ett test för denna allians och har fått tidigare latent intresse motstånd att stiga upp till ytan. Nusrafronten är uttalat mot uppgörelsen, i själva verket mot hela den politiska processen, och har betecknat den som en "korsfararplan" för att göra slut på upproret i Syrien. Gruppen har manat till fortsatta attacker på president Bachar al-Assads regering, även om man i praktiken iakttagit återhållsamhet sedan den 27 februari, sannolikt av oro för att fjärma sig från civilbefolkningen och reta lokala bundsförvanter som Ahrar al-Sham. Stridande inom Nusra har betecknat detta som att man valt att "vänta och se" – man är övertygad om att "det bara är en tidsfråga innan vapenvilan officiellt är över". Nyligen kom rapporter om ökad aktivitet från Nusras sida söder om Aleppo, men det är svårt att säga vad som ligger bakom att striderna ökat –

¹ Original: <http://www.syriadeeply.org/articles/2016/03/9869/truce-tests-relations-islamist-giants/>

Assadregeringen och dess ryska allierade har heller inte helt och hållet upphört med sina skärmytslingar med rebellerna.

Ahrar al-Sham har intagit motsatt position, i det tysta gett sitt stöd till avbrytandet av fientligheterna, även om många av dess befälhavare uttryckt sin misstro mot detta. Gruppen har nu börjat publicera dagliga rapporter om hur Assadregeringen kränker vapenvilan, ett sätt att framhålla att man själva sluter upp bakom den. Detta beslut att följa spelreglerna är en ny bekräftelse på banden till den mittenströmning inom upproret som går under namnet Fria Syriska Armén och ett sätt att blidka utländska uppbackare. Det utgör också ett steg bort från Nusrafrontens politik, vilket har mötts av stark kritik inom den salafistisk-jihadistiska delen av upproret.

Sammanstötningar i Idlib

Förra måndagen tycktes dessa spänningar för ett kort ögonblick komma i öppen dager då beväpnade personer, lojala mot Nusrafronten, slog till mot en demonstration i staden Idlib. Ända sedan Idlib våren 2015 erövrades från Bachar al-Assads regering har staden utgjort en bastion för Nusrafronten och Ahrar al-Sham, som tillsammans utgör kärnan i den Jaish al-Fath-allians som styr där. Aktivister i Idlib har, precis som på andra håll, försökt utnyttja vapenvilan till att organisera fredliga demonstrationer liknande dem som inleddes 2011. Karakteristiskt för dem är att man gått fram under den syriska självständighetsfanan, den som mittenströmningen inom oppositionen och Fria Syriska Armén brukar använda. Den undviks av renlärliga jihadisterna, som ser den som en symbol för de otrognas nationalism (Ahrar al-Sham har traditionellt inte använt sig av självständighetsflaggan men verkar allt mer redo att acceptera den och motsätter sig inte att andra använder den).

”Vi uppmanade folk att gå ut och demonstrera i staden klockan tre på eftermiddagen, avsikten var att återuppta den folkliga proteströrelsen i staden”, sade aktivisten Ibrahim al-Idlibi till nyhetsbyrån AFP. När man tågade mot stora torget i staden uppger Idlibi att soldater från Nusra spärrade vägen ”och började angripa demonstranterna och hota dem med sina gevär och säga att om ni inte går hem öppnar vi eld”. Enligt Idlibi slutade det hela med att tio demonstranter greps av jihadistgruppen, som sedan fortsatte med att slita ner självständighetsflaggan och hissa den egna svarta fanan i stället.

Lokala aktivistgrupper kom snabbt med deklARATIONER, där man uppmanade Jaish al-Fath och medlemmarna där att ställa de ansvariga till svars. Nusrafronten i sin tur kom med ett halvhjärtat uttalande, där man förnekade sin delaktighet och där det hävdades att Jaish al-Fath i sin helhet var ansvarigt för att upprätthålla ordningen, inte någon enskild grupp. Lokala oppositionella aktivister gick åter oförskräckt ut på gatorna och som en tydlig utmaning viftade man åter med självständighetsflaggan. Det uppges att flera medlemmar av Ahrar al-Sham deltog i protesterna. På måndagskvällen kom Ahrar al-Shams centrala ledning med ett uttalande, där man tog avstånd från att protesterna stoppats och där man uppmanade alla berörda grupper att ställa de ansvariga till svars. Men gruppen preciserade däremot inte vilka de skyldiga skulle ha varit.

Den sortens passivt-aggressiva retorik har kännetecknat Ahrar al-Sham ända sedan motsättningarna till Nusrafronten började utkristalliseras kring frågan om huruvida man skulle delta i Genève III-processen (Nusra är tveklöst emot, inom Ahrar råder oenighet). Den gångna veckan har många av de främsta ledarna, medlemmar av och aktivister inom Ahrar al-Sham använt sociala medier för att kritisera ”extremister”, som hävdar de, inte har några kontakter med stämningarna bland befolkningen. Efter sammanstötningarna i Idlib i måndags kom Khaled Abu Anas, en av grundarna av Ahrar al-Sham som härstammar från Saraqeb i Idlebgovernatet, med ett omsorgsfullt övervägt uttalande på twitter:

”Hela grupper behöver inte stå till svars för enskildas misstag, utom när man försvarar dem, vägrar att erkänna dem, skyller dem på andra, inte kan be om ursäkt för dem, och skyddar den skyldige i stället för att ställa denne till svars.”

Andra uppsatta inom Ahrar al-Sham instämde, också det på sociala medier. Abu Azzam al-Ansari, som är från Homs och är medlem av gruppens Shuraråd, twittrade på måndagskvällen:

”Vår rörelse har inte medverkat till att demonstrationer stoppats och skulle aldrig göra det, men vi har brustit i att skydda dem och förhindra att de angräps av andra, som brustit både vad gäller att styra och i sitt uppträdande.

Problemet gäller inte flaggor eller färger – det är bara tygstycken och inte en enda droppe muslimskt blod kommer att spillas för dem. Problemet handlar om rådande agerande, som går ut på att beteckna andra som otrogna, anklaga dem för att vara förrädare och komma med andra anklagelser.”

Sedan fortsatte Abu Azzam emellertid med att betona hur viktigt det var att hitta en fredlig lösning på dessa frågor. Han sade att de flesta problemen med all säkerhet kunde lösas genom ”en dialog som bygger på kärlek och god vilja”, samtidigt som han antydde vidden av problemen: ”I Syrien, precis som inom den islamiska sfären i allmänhet, måste vi nu inleda en dialog byggd på argument, logik och fakta och se till att våra vapen också fortsättningsvis riktas enbart mot våra fiender.”

En växande spricka

Dessa händelser illustrerar tre viktiga förhållanden inom den syriska oppositionen.

För det första finns verkligen grundläggande skillnader mellan Ahrar al-Sham och Nusrafronten. Trots deras nära allians och de gemensamma rötterna i den jihadistiska grenen av salafismen har ledande inom Ahrar al-Sham alltmer försökt distansera sig från aktivism av al-Qaida-stil. Skiljelinjerna är politiska, vilket framgår av motsättningarna om den politiska processen och vapenvilan, men också materiella, eftersom de båda grupperna har olika sätt att orientera sig i förhållande till det civila samhället i Syrien och stödet från olika stater internationellt.

Motsättningarna blir också alltmer ideologiska: Ahrar al-Sham tycks vara inne på vad den amerikanske Syrienexperten Sam Heller betecknat som ”jihadistisk revisionism”. Genom att peka på sina rötter i de jihadistiska rörelser som uppstod i kölvattnet till Muslimska brödraskapet på 1970-, 1980- och 1990-talet försöker ideologerna inom Ahrar al-Sham göra sig av med det tunga arvet från dagens salafism-jihadism, som alltsedan 11 septemberdåden 2001 och Irakkriget 2003 främst blivit förknippad med internationell terrorism och ohämmad religiös blodspillan. Samtidigt som detta innebär att man retroaktivt söker sig till sedan länge döda ideologer och innebär att man får plocka noga bland mängden av motsägelsefulla uttalanden förefaller det också handla om en genuin doktrinär utveckling.

För det andra har fredsprocessen fått dessa skiljelinjer att komma upp till ytan. När Ahrar al-Sham bestämde sig för att delta i den av Saudiarabien och USA understödda konferensen med mer moderata oppositionsgrupper i december uttalade sig Nusrafrontens ledare Abu Mohammed al-Golani i hotfulla ordalag om ”förräderi”, utan att ändå direkt peka ut Ahrar al-Sham. (De kommentarerna togs inte väl upp av Ahrar al-Sham, där en ledande person replikerade att Golani verkade ”mentalt instabil”). När vapenvilan trädde i kraft den 27 februari återkom Golani med ett fördömande av de rebellgrupper, som tänkte respektera en uppgörelse framtvungad av Ryssland och USA.

Nya demonstrationer av den typ som förekom 2011 har tillspetsat motsättningarna, men också gett lite vind i seglen åt Ahrar al-Sham och de moderata grupperna. Nusrafrontens ambivalenta förhållande till vapenvilan gör att den för en del hårdföra salafister framstår som lika hycklande som Ahrar al-Sham och de nya demonstrationerna ses av pragmatiker och icke-jihadister som att deras strategi har folkligt stöd. Men detta kan snabbt omintetgöras om striderna återupptas, i synnerhet om det uppfattas som att Assadregimen eller Ryssland skulle vara orsaken till detta.

För det tredje vill bägge grupper hålla tillbaka motsättningarna, men Ahrar al-Sham är mycket mer angeläget om detta än Nusrafronten. Nusrafronten har hela tiden varit på offensiven ideologiskt, aldrig väjt inför en utmaning (kanske för att man redan ser sig inträngd i ett hörn). Ahrar al-Sham däremot fortsätter att försöka blidka Nusrafronten och andra radikala jihadister och hindra motsättningarna från att bli offentliga. Även när gruppen står upp för sina åsikter eller försöker

skydda mer moderata bundsförvanter mot tryck från jihadisterna gör man det utan att tala klarspråk och ofta är man redo att gå långt för att inte behöva nämna Nusrafronten vid namn.

Det främsta skälet till detta är att Ahrar al-Sham vet att en brytning med jihadistiska hökar skulle innebära en kraftig försvagning av oppositionen på slagfältet, men också att Nusrafronten antagligen är för ideologiskt rigid för att retirera i frågor som rör doktrinen. Därför är det Ahrar al-Sham som själva måste mjuka upp sin position om kompromisser ska bli möjliga.

Lika viktigt är att Ahrar al-Sham antagligen känner sig för svagt och internt splittrat för att kunna sätta sig upp mot sin jihadistiska bundsförvant. En sådan konflikt skulle högst sannolikt leda till en splittring inom båda grupperna. På samma sätt som Ahrar al-Shams militära gren innehåller oförsonliga salafist-jihadister har Nusrafronten lokalt rekryterat syrier och relativt pragmatiska personer, som är redo att avstå från global terrorism om det kan hjälpa saken i Syrien. Men här finns knuten: en sådan konfrontation skulle skada Ahrar al-Sham långt mer än Nusrafronten, för medan denna avgörande klyfta bara berör Nusrafronten i utkanterna går den rakt igenom Ahrar al-Sham.

Detta gör att händelserna i Idlib och andra oppositionskontrollerade områden är värda att hålla ett öga på den närmaste tiden. Hur det än går med fredsprocessen och vapenvilan i Syrien är detta ett ögonblick som potentiellt kan förändra relationerna mellan Nusrafronten och Ahrar al-Sham – och den interna dynamiken inom dem också.

Översättning: *Björn Erik Rosin*